

Десь у підвалах банку "Кокс і К°" на Черинґ-Крос заховано потерту кур'єрську бляшану коробку з моїм ім'ям — "Джон Г.Ватсон, доктор медицини, колишній вояк Індійської армії" на кришці. Вона повна паперів, майже всі з яких — записи справ, що їх у різні часи розслідував містер Шерлок Холмс. Деякі з них, досить цікаві, скінчилися цілковитою невдачею, тож навряд чи варто про них розповідати. Загадка без розв'язки може зацікавити хіба що студента, а звичайного читача лише роздратує. Серед таких незакінчених справ — історія містера Джеймса Філімора, який повернувся з півдороги додому, щоб узяти парасоль, і зник невідомо куди. Така ж прикметна й історія катера "Алісія", що якось увечері ввійшов у смугу туману й пропав безслідно — ніхто більше не чув ні про нього, ні про його команду. Третя гідна згадки справа стосується Айседора Персано, відомого журналіста й дуелянта: цей чоловік схибнувся на тому, що в сірниковій коробці, яку він ні на хвилину не випускав з рук, начебто був рідкісний черв'як, невідомий науці. Крім цих "темних" справ, у бляшаній коробці є декілька таких, що зачіпають родинні таємниці — настільки делікатні, що сама лише думка про їх оприлюднення викликала б переполох у багатьох шляхетних домах. Немає потреби казати, що це неможливо, й тепер, коли мій друг має час і сили, ці записи буде відібрано й знищено. Зостається чимало справ, більш-менш цікавих, про які я міг би написати й раніше, якби не боявся набриднути публіці й тим самим зашкодити славі людини, яку шаную найбільше з усіх. Я сам був учасником окремих цих справ і можу говорити про них як свідок, тоді як у решті не виступав узагалі або відігравав таку незначну роль, що про них краще розповідати від третьої особи. Проте дальша розповідь ґрунтується на моєму власному досвіді.

Був похмурий жовтневий ранок, і я, вдягаючися, стежив, як вітер зриває й крутить останні листки платана, що прикрашав двір за нашим будинком. Сходячи вниз до сніданку, я сподівався побачити свого друга в пригніченому настрої, бо він, як і всі великі митці, глибоко переймався тим, що його оточувало. Однак він, навпаки, скінчив сніданок у доброму гуморі — щоправда, з тим дещо лиховісним відтінком, який був притаманний йому в найсвітліші хвилини.

— Ви маєте нову справу, Холмсе? — зауважив я.

— Ваша здатність робити висновки справді дивовижна, Ватсоне, — відповів він. — Вона допомогла вам розкрити мою таємницю. Так, у мене зараз є нова справа. Після місяця буденних нудних пригод колесо закрутилося знову.

— А я можу взяти в ній участь?

— Поки що мінімальну, але ми обговоримо це, коли ви умнете двоє варених яєць, якими почастувала нас нова куховарка. Їхня якість якнайтісніше пов'язана з новим числом "Фемілі Геральд", яке я помітив учора на столі у вітальні. Навіть така проста робота, як варіння яєць, потребує уваги, вміння стежити за часом і аж ніяк несумісна з читанням роману, надрукованого в цьому чудовому часописі.

За чверть години стіл прибрали й ми залишилися сам на сам. Холмс витяг із кишені лист.

— Ви чули про Нейла Гібсона, "золотого короля"? — спитав він.

— Ви маєте на увазі американського сенатора?

— Так, колись він був сенатором від якогось західного штату, але більше відомий як один з найбагатших у світі власників золотих копалень.

— Авжеж, я чув про нього. Він деякий час мешкав в Англії. Його ім'я тут добре знають.

— Ваша правда. Він купив великий маєток у Гемпширі років із п'ять тому. Ви, напевно, чули вже про трагічний кінець його дружини?

— Звичайно. Тепер я згадав. Ось чому його ім'я таке відоме.
Щоправда, я не знаю жодних деталей.

Холмс поворухнув рукою в бік паперів на стільці.

Я ще не скінчив упорядковувати свої виписки, а тут ця історія, про яку я ще не склав жодної думки, — сказав він. — Річ у тім, що ця загадка пахне сенсацією, хоча розібратися в ній неважко. Докази цілком промовисті. Це думка як слідчого, так і поліційного суду. Нині справу передано до суду присяжних у Вінчестері. Боюся, що це невдячна робота. Я можу виявити якісь додаткові факти, Ватсоне, але змінити їх не в силі. Поки не з'являться нові, несподівані, дані, я не бачу, на що може розраховувати мій клієнт.

— Ваш клієнт?

— Так, я забув розповісти вам. Я, здається, перейняв вашу ненормальну звичку розповідати історії з кінця. Прочитайте спершу оце.

Він передав мені лист, написаний чітким, упевненим почерком:

"Готель "Кларідж",

3 жовтня.

Дорогий містере Шерлоку Холмсе!

Я не можу байдуже дивитися, як найкраща в світі Божому жінка іде назустріч своїй загибелі. Я зроблю все, що можу, задля її порятунку. Я не годен нічого пояснити, але переконаний, що міс Данбер невинна. Ви знаєте всі подробиці, — хто їх не знає? Про це говорить уся країна. І жоден голос не заступився за неї. Від цієї жахливої несправедливості я божеволію. Ця жінка має добре серце, вона й мухи не скривдить! Одне слово, я буду у Вас завтра об одинадцятій і ми побачимо, чи зможете ви

пролити світло на цю темну історію. Може, я маю вже ключ до цієї загадки, але не знаю про це. В усякому разі я охоче поділюся з вами всім, аби лише ви врятували її. Благаю вас, докладіть усіх своїх зусиль до цієї справи.

Щиро ваш

Дж.Нейл Гібсон".

— Ось, будь ласка, — мовив Шерлок Холмс, вибиваючи попіл з люльки, яку викупив після сніданку, й знову набиваючи її. — Саме на цього джентльмена я чекаю. Щодо ж самої історії, то в нас мало часу, щоб розібрати всі ці папери, тож я переповім її вам коротко, якщо ви довіряєте офіційним звітам про слідство. Цей чоловік — один з найбільших фінансових магнатів у світі, людина — як я зрозумів — несамоविта й запальна. Він одружився з жінкою, про яку я поки що не знаю нічого, окрім того, що її молодість давно вже минула. Та найгірше, що виховання їхніх двох дітей було доручено молодій, гарненькій гувернантці. Ось вони, ці троє людей, учасники подій, що сталися в старовинній англійській садибі. Тепер щодо самої трагедії. Тіло дружини знайдено в парку, за півмилі від дому, проти ночі: вона мала на собі обідню сукню, хустку на плечах і револьверну кулю в голові. Поряд не знайшли ніякої зброї і взагалі жодних слідів убивства. Ніякої зброї, Ватсоне, запам'ятайте це! Злочин, напевно, стався пізно ввечері, а труп близько одинадцятої години побачив лісник; потім поліція і лікар оглянули тіло й перенесли його до будинку. Може, це надто вже стисло; ви все зрозуміли?

— Цілком. Але чому підозрюють гувернантку?

— Ну, по-перше, тут є певні докази. Револьвер з одним порожнім гніздом у барабані, — його калібр відповідає знайденій кулі, — відшукали на дні її шафи для одягу. — Він утупивсь очима в одне місце й повільно повторив: — На... дні... її... шафи... для одягу... — Потім я побачив, що він

поринув у роздуми, отож з мого боку було б нетактовно їх переривати. Та несподівано він знову пожвавішав. — Так, Ватсоне, знайдено револьвер. Вагомий доказ, еге ж? Так гадають двоє присяжних. У вбитій виявлено цидулку з проханням зустрітися в тім самім місці, де сталося вбивство; цидулку підписала гувернантка. Як вам це? Нарешті, ось вона, справжня причина. Сенатор Гібсон — особа приваблива. Якщо дружина його помре, то хто ще займе її місце, як не молода леді, якій давно вже, за всіма свідченнями, господар приділяє настійну увагу? Кохання, багатство — і на шляху до цього якась підстаркувата жінка. Кепські справи, Ватсоне, кепські!

— Так, звичайно, Холмсе.

— І алібі в неї теж немає. Навпаки, вона змушена була визнати, що саме тієї години була біля Торського мосту — місця трагедії. Заперечувати це — марна справа.

— Виходить, що саме тут і розгадка.

— І все-таки, Ватсоне, все-таки! Цей міст має один широкий кам'яний прогін з поруччям обабіч; його збудовано для переправи через найвужчу частину довгої, глибокої, зарослої очеретом водойми, яка називається Торським ставом. Біля мосту лежала мертва жінка. Такі головні факти... А ось, якщо я не помиляюсь, і наш клієнт, хоч і прийшов раніше від призначеного часу.

Біллі відчинив двері, однак оголосив не те ім'я, яке ми сподівалися почути. Містер Марлоу Бейтс був незнайомий нам обом. Він виявився худорлявим нервовим чоловічком з переляканими очима й гарячковими, непевними рухами, — на мій професійний погляд, він перебував на межі нервового розладу.

— Ви, здається, чимось схвилювані, містере Бейтсе, — мовив Холмс.
— Сідайте, будь ласка. Боюся, що не зможу приділити вам багато часу, бо об одинадцятій у мене побачення.

— Я знаю, — видихнув відвідувач; він вистрілював короткі речення, немовби йому бракувало повітря. — Сюди йде містер Гібсон. Містер Гібсон — мій хазяїн. Я управитель у його маєтку. Містере Холмсе, це негідник, справжнісінький негідник!

— Це вже занадто, містере Бейтсе.

— Я змушений так говорити, містере Холмсе, бо в мене обмаль часу. Я не хочу, щоб він побачив мене у вас, нізачо в світі! Він от-от надійде. З певних причин я не зміг прийти раніше. Його секретар, містер Фергюсон, лише сьогодні вранці розповів мені, що містер Гібсон має з вами побачитись.

— То ви його управитель?

— Я подав заяву про звільнення. За два тижні я здихаюся цього клятого рабства. Це важка людина, містере Холмсе, важка в усьому. Оте його добродійництво — тільки ширма, що ховає підлі вчинки. Дружина стала найголовнішою його жертвою. Він був жорстокий з нею — так, сер, дуже жорстокий! Не знаю, як її спіткала смерть, але я певен, що це він перетворив її життя на пекло. Вона була чистісінька креолка, бразилійка, про що ви, мабуть, знаєте.

— Ні, я це якось проминув.

— Креолка з народження й креолка за натурою. Дитина сонця й пристрасті. Вона кохала його, як можуть кохати лише такі жінки; але коли краса її зів'яла, — а вона, кажуть, колись була красунею, — ніщо вже не вабило чоловіка до неї. Ми всі її любили, співчували їй і ненавиділи його за те, як він поводився з нею. Але він хитрий і вміє викликати довіру.

Це все, що я хотів сказати вам. Не судіть про нього з того, який він є зовні. Дивіться глибше. А тепер я піду. Ні, ні, не затримуйте мене! Він зараз прийде.

Перелякано позирнувши на годинник, наш дивний відвідувач прожогом вилетів з кімнати й зник.

— Ну, ну! — мовив Холмс, трохи помовчавши. — Бачу, що в містера Гібсона дуже "віддані" помічники. Проте це попередження може бути для нас корисним. А тепер зачекаймо на самого хазяїна.

Точно в призначену годину на сходах почулися важкі кроки, і славетний мільйонер переступив поріг нашої кімнати. Поглянувши на нього, я зрозумів, чому він викликав страх і відразу в управителя, й причину тих проклять, якими обкладали його комерційні суперники. Якби я був скульптором і захотів відтворити образ людини з залізними нервами та жорстокою вдачею, що досягла великих успіхів, то обрав би за натурника містера Нейла Гібсона. Його висока, худорлява постать свідчила про жадібність і зажерливість: такий собі Авраам Лінкольн[47], що спрямував свої зусилля до негідної мети, — ось як можна було б окреслити цю людину. Обличчя його, немовби вирізьблене з граніту, тверде, нещадне, було пооране глибокими зморшками — слідами колишнього бурхливого життя. Холодні сірі очі, які підступно блищали з-під кошлатих брів, оглянули кожного з нас по черзі. Коли Холмс назвав моє ім'я, він недбало вклонився, потім владним рухом хазяїна підсунув стілець до столу мого друга й сів, майже торкаючись його своїми худими колінами.

— Дозвольте мені одразу сказати, містере Холмсе, — почав він, — що гроші в даному разі для мене — ніщо. Можете хоч топити ними, якщо це допоможе вам з'ясувати істину. Ця жінка невинна й має бути виправдана, і зробити це повинні ви. Назвіть вашу ціну!

— Розмір мого гонорару постійний, — холодно мовив Холмс. — Я його не змінюю, крім тих випадків, коли зовсім не беру його.

— Ну, якщо долари не мають для вас значення, подумайте про славу. Коли ви це зробите, всі газети в Англії й в Америці прославлять вас. Про вас говоритимуть на обох континентах.

— Дякую, містере Гібсоне. Однак я не думаю, що мені потрібен такий розголос. Може, це здивує вас, але я волію працювати тихо, й такі загадки приваблюють мене лише самі по собі. Та ми гайнуємо час. Звернімося краще до фактів.

— Гадаю, що найголовніше відоме вам з газетних повідомлень. Не знаю, чи зможу додати щось таке, що вам допомогло б. Але якщо ви хочете, щоб я прояснив деякі подробиці, то будь ласка.

— Дякую. Мене цікавить лише одна річ.

— Що саме?

— Ваші справжні стосунки з міс Данбер.

"Золотий король", злякано здригнувшись, підскочив на стільці. Потім до нього знову повернувся незворушний спокій:

— Мабуть, це ваше право, й навіть, може, обов'язок — питати про такі речі, містере Холмсе.

— Що ж, згоден, — відповів Холмс.

— Тоді я можу вас запевнити, що наші стосунки нічим не відрізняються від звичайних відносин господаря з молодого леді, з якою він ніколи не розмовляє і яку бачить лише в товаристві своїх дітей.

Холмс підвівся зі стільця.

— Я досить заклопотана людина, містере Гібсоне, — сказав він, — і не маю ні часу, ні бажання вести порожні балачки. До побачення.

Наш відвідувач теж підвівся: його довготелеса постать височіла тепер над Холмсом, наче вежа. Його очі під кошлатими бровами люто спалахнули, бліді щоки залив легкий рум'янець.

— Що це, в біса, означає, містере Холмсе? Ви відмовляєтесь від цієї справи?

— Так, містере Гібсоне, відмовляюся принаймні від вас. Гадаю, я висловився цілком ясно.

— Аж занадто ясно, але що криється за вашими словами? Хочете набити собі ціну, боїтеся взятися до роботи, чи що? Я маю право зажадати пояснень.

— Звичайно, маєте, — мовив Холмс, — і я вам поясню. Справа ця вельми заплутана й без того, щоб ускладнювати її ще й хибною інформацією.

— Ви хочете сказати, що я брешу?

— Ну, я намагався висловитись якомога м'якше, але якщо ви наполягаєте на цьому слові, то я не заперечую.

Я підхопився, бо на мільйонеровому обличчі страшенно напружилися м'язи, й він змахнув величезним, міцно стиснутим кулаком. Мляво посміхнувшись, Холмс простягнув руку до люльки.

— Не галасуйте, містере Гібсоне. Я розумію: після сніданку навіть найменша суперечка дратує людину. Тож думаю, що погуляти й спокійно поміркувати на свіжому повітрі буде для вас вельми корисно.

"Золотий король" ледве стримував свою лютість. Я не міг ним не захопитися: виявивши неабияке самовладання, він за хвилину змінив спалах свого гніву на холодну, гордовиту байдужість.

— Що ж, ваша правда. Я думаю, ви самі знаєте, до чого вам слід братися. Я не можу змусити вас чинити проти вашої волі. Але цим ви собі лише нашкодите, містере Холмсе, бо я перемагав і сильніших за вас людей. Ніхто, перейшовши мені дорогу, ще не виходив переможцем.

— Багато хто говорив мені те саме, але я й досі живий і здоровий, — усміхнувшись, мовив Холмс. — Тож на все добре, містере Гібсоне. Вам не завадить іще багато чого повчитися.

Наш відвідувач вийшов, грюкнувши за собою дверима. Холмс незворушно мовчав, пускаючи кільця диму, й замріяними очима розглядав стелю.

— Що ви про це думаєте, Ватсоне? — запитав він нарешті.

— Знаєте, Холмсе, мушу признатися, що коли я подумав, що цей чоловік і справді здатен змести будь-яку перепону на своєму шляху, і коли згадав, що його дружина могла бути для нього такою перепорою і викликати до себе відразу, як відверто сказав нам Бейтс, то мені здалося...

— Саме так. Мені теж.

— Але якими є його справжні стосунки з гувернанткою й чому ви запитали його про це?

— Дурниці, Ватсоне, дурниці! Коли я звернув увагу на пристрасний, зовсім не діловий тон листа, а потім порівняв його з поведінкою та зовнішніми рисами самого містера Гібсона, мені стало цілком зрозуміло, що звинувачена викликає в нього глибші почуття, ніж жертва. Ми повинні з'ясувати справжні стосунки цих трьох людей, коли хочемо докопатися до істини. Ви бачили, як я атакував його просто в лоб і як незворушно він відбив атаку. Тоді я почав залякувати його, вдаючи, ніби все знаю, хоча насправді маю лише деякі підозри.

— То, може, він повернеться?

— Він неодмінно повернеться. Мусить повернутись. Він не може отак облишити цю справу. О! Знову дзвінок? Так, це його кроки. Отож, містере Гібсоне, я тільки-но сказав докторові Ватсону, що ви припізнюєтеся.

"Золотий король" повернувся до кімнати в набагато спокійнішому настрої, ніж перед тим залишив її. В його обурених очах ще читалася ображена гордість, але здоровий глузд підказував, що він мусить поступитися, якщо хоче довести справу до кінця.

— Я трохи подумав, містере Холмсе, й зрозумів, що погарячкував, образившись на ваші зауваження. Ви маєте повне право відбирати факти, хоч би які вони були. Тепер я кращої думки про вас. Але можу вас запевнити, що наші стосунки з міс Данбер ніяк не стосуються цієї справи.

— Це вже мені вирішувати, гаразд?

— Так, я розумію. Ви — наче лікар, який повинен знати кожен симптом, щоб поставити точний діагноз.

— Отож-бо. Це нам підходить. І коли пацієнт щось приховує від свого лікаря, він хоче його обдурити.

— Може, й так, але ви мусите погодитись, містере Холмсе, що кожен на моєму місці злякався б, якби його напрямки спитали про стосунки з жінкою, — звичайно, коли це справді щире почуття. Гадаю, що більшість людей мають глибоко в душі потаємний куточок, куди не пускають непроханих гостей. А ви раптом вдерлися туди. Однак мета виправдовує вас — нам треба спробувати врятувати дівчину. Отож ставки знижено, завісу відслонено, роздивляйтеся за нею, що хочете. Що вас цікавить?

— Правда.

"Золотий король" якусь хвилину помовчав, ніби збираючись на думці. Його похмуре, зоране глибокими зморшками обличчя стало ще понурішим і сумнішим.

— Я можу сказати вам правду кількома словами, містере Холмсе, — мовив він нарешті. — Є речі, які так само боляче пережити, як і говорити про них, тож я не заглиблюватимуся в них більш, ніж треба. Я зустрів свою майбутню дружину, коли шукав золото в Бразилії. Марія Пінто була дочкою урядового чиновника в Манаусі[48]. Це була справжня красуня. Я тоді був молодий, гарячий, але навіть зараз, коли серце моє стало холоднішим, а очі — розбірливішими, я розумію, якою рідкісною була її краса. Це була багата, глибока натура, й до того ж пристрасна, щира, анітрохи не схожа на тих американок, яких я знав. Одне слово, я покохав її й ми побралися. Лише згодом, коли захоплення минуло, — а воно тривало роки, — я відчув, що нас ніщо не поєднувало, справді ніщо. Кохання моє вмерло. Якби вона відчувала те саме, нам обом було б легше. Але ж ви знаєте жіночі дивацтва! Хоч як я намагався відштовхнути її від себе, все марно. Якщо я повадився з нею брутально, навіть жорстоко, як дехто каже, то лише заради того, щоб убити в ній кохання чи обернути його на ненависть. Але ніщо не змінило її почуття. Вона обожнювала мене серед цих англійських лісів так само, як і двадцять років тому на берегах Амазонки. Хай би що я чинив, вона була мені віддана, як раніше.

Потім з'явилася міс Ґрейс Данбер. Вона прийшла за оголошенням і стала гувернанткою двох моїх дітей. Ви, напевно, бачили її портрет у газетах. Усі вважають, що вона теж справжня красуня. Ні, я не вдаю з себе людину, поряднішу за інших, і мушу визнати, що, живучи з такою жінкою під одним дахом і щоденно з нею спілкуючись, не міг не мати до неї палких почуттів. Ви не осуджуєте мене, містере Холмсе?

— Я не осуджую вас за ваші почуття. Я осуджував би вас, якби ви їй відкрилися, адже ця молода леді певним чином перебувала на вашому утриманні.

— Гаразд, хай буде так, — мовив мільйонер, якого взяв за живе Холмсів докір; очі його знову гнівно зблиснули. — Я не хочу здаватися кращим, ніж є насправді. Все своє життя я звик брати все, що мені треба, але ніколи не жадав так жіночого кохання, як тепер. Я їй про це сказав.

— Як? Ви це зробили?

Холмс міг здаватися дуже грізним, коли хвилювався.

— Я сказав їй, що одружився би з нею, якби міг, але це не в моїх силах. Сказав, що зроблю все, аби вона жила в щасті й достатку.

— Дуже шляхетно з вашого боку, — ущипливо мовив Холмс.

— Послухайте-но, містере Холмсе. Я прийшов до вас, щоб дати свідчення, а не вислуховувати ваші повчання. Вони мені не потрібні.

— Тільки заради молодой леді я беруся до цієї справи, — холодно відказав Холмс. — Я не знаю, що гірше: те, в чому її звинувачують, чи те, що ви собі дозволяєте, — зганьбити беззахисну дівчину, яка живе з вами під одним дахом. Декому з вас, багатіїв, слід би затямити, що є речі, які не купуються за гроші.

На мій подив, "золотий король" спокійно сприйняв цей докір.

— Так, тепер я це відчув. Дякувати Богові, що мої наміри не здійснилися. Вона нізащо не погодилася б. Але тоді хотіла негайно виїхати.

— І чому ж вона цього не зробила?

— Ну, по-перше, вона опікувалася рідними, тож їй нелегко було би втратити таку платню. Коли я запрягся — так, запрягся, що ніколи не займатиму її, вона погодилася зостатись. Але була й інша причина. Вона знала, що має на мене більший вплив, ніж будь-хто інший. Вона хотіла скористатися цим з доброю метою.

— Як саме?

— Ну, вона дещо знала про мої справи. Це великі справи, містере Холмсе, — такі великі, що простій людині важко в них повірити. Я здатен будувати і руйнувати, але частіше, звичайно, руйную. І це стосується не тільки людей, але й доріг, і міст, і навіть життя цілих народів. Бізнес — це жорстока гра, і слабкіший тут гине. Я вів цю гру, хай би чого вона мені коштувала. Я ніколи не пхикав сам і не зважав на того, хто пхикає. Але вона бачила це по-іншому. Гадаю, що вона мала рацію. Вважала, що це несправедливо, коли один має більше, ніж треба, а десять тисяч позбавлені навіть найменшої надії на життя. Ось як вона на це дивилася, бо бачила тут щось важливіше від доларів. Вона переконалася, що я прислухаюся до її слів, і вірила, що допомагає людям впливати на мої вчинки. Тому міс Данбер залишилася зі мною; аж тут раптом сталася ця історія.

— Чи можете ви якось пояснити її?

"Золотий король" якусь хвилину посидів мовчки, підперши голову руками й глибоко замислившись.

— Це не на користь дівчині. Я не заперечую. Але жінки живуть своїм життям, і чоловік не завжди може розтлумачити їхні вчинки. Спочатку я був такий розгублений і переляканий, що подумав: міс Данбер щось роздратувало, хоча це зовсім не в її натурі. Мені спало на думку лише одне пояснення. Хочете — вірте, хочете — не вірте, містере Холмсе. Моя дружина, безперечно, ревнувала. Є особливі, духовні ревності, які можуть бути такими ж шаленими, як і звичайні, фізичні. Хоч моя дружина не мала жодної підстави ревнувати мене — гадаю, що вона це розуміла, — але все-таки знала, що ця дівчина-англійка впливала на мій розум і вчинки так, як їй самій ніколи не вдавалося. Те, що цей вплив був добрий, справи не поліпшувало. Вона збожеволіла з ненависті, та ще й гаряча амазонська кров далася взнаки. Може, вона задумала вбити міс Данбер чи змусити її покинути дім, погрозивши револьвером. Тоді могло дійти до бійки, револьвер вистрелив, і куля поцілила в мою дружину, яка тримала його.

— Таке вже спадало на думку мені, — зауважив Холмс. — Адже це справді єдина версія, яка відкидає навмисне вбивство.

— Але міс Данбер її рішуче заперечує.

— Ну, це ще не все, хіба ні? Адже можна уявити собі, що жінка в такій ситуації могла побігти додому, безтямно затискаючи в руці револьвер. Вона могла навіть покласти його серед своєї одежі, не зовсім розуміючи, що робить; а коли револьвер знайшли, спробувала врятуватися, геть усе заперечуючи, бо будь-яке пояснення видавалося неймовірним. Хто може сказати щось проти такого припущення?

— Сама міс Данбер.

— Що ж, можливо.

Холмс поглянув на годинник.

— Я певен, що цього ранку ми дістанемо потрібний дозвіл і вечірнім потягом виїдемо до Вінчестера. Коли я побачу цю молоду леді, то, може, стану вам у більшій пригоді, хоч і не обіцятиму, що мої висновки неодмінно будуть такими, як ви бажаєте.

Справа зі службовими перепустками затяглася, тож замість Вінчестера ми того дня вирушили до Торської садиби — гемпширського маєтку містера Нейла Гібсона. Сам він з нами не поїхав, але в нас була адреса сержанта Ковентрі з тамтешньої поліції, що першим узявся за цю справу. То був довготелесий, худорлявий, мертвотно-блідий чоловік із дещо таємничим виглядом: він удавав, що знає набагато більше, ніж каже, й до того ж мав звичку говорити пошепки, неначе переказуючи щось украй важливе, хоча насправді все, про що він нам розповів, не мало для нас жодної ваги. Проте, незважаючи на всі ці витівки, він був чесний чолов'яга — не соромився визнати, що ця справа йому не під силу й що він не відмовився б від допомоги.

— В усякому разі, містере Холмсе, краще вже ви, ніж Скотленд-Ярд, — мовив він. — Коли запросиш звідти людей, то втратиш будь-яку надію на успіх, та ще й догану дістанеш. А ви, як я чув, граєте чесно.

— Я взагалі не хочу тут фігурувати, — відказав Холмс, що неабияк утішило нашого меланхолійного знайомого. — Якщо я все з'ясую, то попрошу вас, щоб моє ім'я ніде не згадувалося.

— Це дуже шляхетно з вашого боку. А докторові Ватсону довіряти можна, я знаю. А тепер, містере Холмсе, поки ми дійдемо до місця пригоди, я хочу спитати вас про одну річ. Я ще не питав про це нікого. — Він з острахом озирнувся на всі боки. — Чи не думаєте ви, що доведеться розпочати справу проти самого Гібсона?

— Я про це вже думав.

— Ви ще не бачили міс Данбер. Це дивовижна жінка з будь-якого погляду. Йому, напевно, дуже хотілося прибрати дружину зі своєї дороги. А ці американці охочіше хапаються за револьвер, ніж ми. До речі, то був його револьвер.

— Це вже точно встановлено?

— Так, сер. Один із двох, якими він володіє.

— Один із двох? А де ж другий?

— Бачте, цей джентльмен має велику колекцію всілякої зброї. Ми ніяк не можемо підібрати такий самий револьвер, хоча скриньку зроблено для двох.

— Якщо це один револьвер з пари, то відшукати другий не так складно.

— Так, ми виклали всю зброю, що була в домі, і ви можете її оглянути.

— Краще вже потім. Гадаю, нам усім разом слід подивитися на місце трагедії.

Ця розмова точилася в маленькому передпокої скромного будиночка сержанта Ковентрі, що слугував і поліційною дільницею. Стежка через пустище, золотаве й мідяно-червоне від зів'ялої папороті, привела нас до бічної хвіртки Торської садиби. Далі ми пішли через фазанячий заповідник, а потім побачили з галявини розлогий дерев'яний, у напівтюдорівському-напівгеоргівському[49] стилі будинок, який стояв на вершечку пагорба. Поряд виднів довгий, зарослий очеретом став, що звужувався посередині, де через кам'яний міст вела дорога, а по боках розширювався, утворюючи два невеличкі озерця. Наш провідник зупинився біля входу на міст і показав на землю:

— Тут лежало тіло місіс Гібсон. Я позначив місце отим каменем.

— Як я розумію, ви прийшли сюди ще до того, як тіло перемістили?

— Так, по мене одразу послали.

— Хто?

— Сам містер Гібсон. Він прибіг сюди з людьми, тільки-но зчинилася тривога, й наказав до приходу поліції нічого не чіпати.

— Він мав рацію. З газетного повідомлення я зрозумів, що постріл було здійснено з близької відстані.

— Так, сер, з дуже близької.

— Рана була біля правої скроні?

— Трохи нижче, сер.

— Як лежало тіло?

— На спині, сер. Жодних ознак боротьби. Жодних слідів. І зброї теж. У лівій руці була затиснена коротка цидулка від міс Данбер.

— Затиснена, кажете?

— Так, сер, ми ледве витягли її зі зціплених пальців.

— Це дуже важливо. Отже, версія, що хтось міг покласти записку біля померлої, аби заплутати сліди, відпадає. Записка, як я пам'ятаю, була зовсім коротка: "Буду на Торському мості о дев'ятій годині. Г. Данбер". Так чи ні?

— Так, сер.

— Міс Данбер призналася, що писала її?

— Так, сер.

— Як вона це пояснила?

— Вирішила зачекати до суду присяжних. Поки що нічого не каже.

— Це справді загадка. Зміст записки досить-таки незрозумілий, авжеж?

— Бачте, сер, — мовив наш провідник, — може, це занадто зухвало, але як на мене, то це єдина більш-менш зрозуміла річ у всій цій справі.

Холмс ствердно хитнув головою:

— Якщо припустити, що записка справжня, то її мали одержати трохи раніше, за годину чи дві. Чому ж тоді ця леді все ще стискала її в кулаці? Чому вона не випускала її до останньої хвилини? Адже їй не треба було посилатись на цю записку під час побачення. Чи не здається це вам дивним?

— Ну, якщо вас послухати, то начебто так.

— Я, мабуть, присяду на кілька хвилин і все обміркую. — Він сів на кам'яне поруччя мосту, і я помітив, що його бистрі сірі очі пильно оглядають усе довкола. Раптом він знову скочив на ноги, підбіг до протилежного поруччя, вихопив з кишені лупу і заходився його оглядати.

— Цікаво, — сказав він.

— Так, сер, ми теж бачили цю щербину на поруччі. Я гадаю, що її зробив якийсь перехожий.

Кам'яне поруччя було сіре, але в одному місці видніла біла пляма, не більша за шестипенсову монету. Оглянувши її уважно, можна було побачити, що це щербина, неначе від якогось різкого удару.

— Треба було певного зусилля, щоб таке зробити, — замислено мовив Холмс і кілька разів ударив об поруччя ціпком, але сліду там від цього не залишилося. — Так, це був різкий удар. І до того ж у дивному місці. Не згори, а знизу, — бачите, слід на нижньому краї поруччя.

— Але ж до тіла звідси щонайменше п'ятнадцять футів.

— Так, п'ятнадцять футів до тіла. Може, це й не стосується нашої справи, але варте уваги. Тут ми, мабуть, більше нічого не довідаємось. То ви кажете, що жодних слідів ви не виявили?

— Земля тут тверда, як камінь. На ній не було ані найменшого сліду.

— Тоді ми можемо йти. Спочатку огляньмо будинок і зброю, про яку ви казали. А потім їдьмо до Вінчестера: перш ніж зробити наступний крок, я хотів би побачити міс Данбер.

Містер Нейл Гібсон іще не повернувся з міста, але в будинку ми зустріли знервованого містера Бейтса, який заходив до нас уранці. Лиховісно посміхаючись, він показав нам величезний ряд револьверів усіх розмірів і зразків, які його хазяїн зібрав протягом свого сповненого пригод життя.

— Містер Гібсон має багато ворогів, що цілком природно, якщо зважити на його натуру й методи, — сказав він. — Спить він із зарядженим револьвером у шухляді біля ліжка. Це жорстока людина, ми всі його боїмося. Я певен, що бідолашна леді теж не була винятком.

— Чи бачили ви коли-небудь, щоб він жорстоко поведився з нею?

— Ні, не бачив. Але на власні вуха чув, як він ображав її, не соромлячись навіть слуг, як зневажав її, що теж було жорстоко з його боку.

— Здається, в нашого мільйонера не все гаразд в особистому житті, — зауважив Холмс, коли ми прямували до станції. — Що ж, Ватсоне, подробиць у нас помітно додалося, деякі з них — нові, але мені ще далеко до висновку. Попри відверту неприязнь містера Бейтса до господаря я все-таки дізнався від нього, що містер Гібсон, коли здійснюлася тривога, достеменно був у своїй бібліотеці. Обід скінчився о пів на дев'яту, й до того часу все було спокійно. Тривогу здійснювали трохи пізніше, це правда, але трагедія, безперечно, сталася саме о дев'ятій, як було зазначено в записці. Немає ніяких доказів, що містер Гібсон, повернувшись о п'ятій годині додому, взагалі після того виходив надвір. З іншого боку, міс Данбер, як я зрозумів, визнає, що вона мала побачення з місіс Гібсон на мості. До суду вона більш нічого не скаже, бо так порадив їй адвокат. Ми повинні спитати цю молоду леді про декілька вельми важливих речей, і я не заспокоюся, доки не побачу її. Мушу сказати, що ця справа була б для неї безнадійною, якби не одна-єдина річ.

— Яка саме, Холмсе?

— Револьвер у її шафі.

— Боже мій, Холмсе! — вигукнув я. — Це ж, мабуть, найголовніший доказ її вини!

— Ні, Ватсоне. Ще коли я тільки-но ознайомився зі справою, це видалося мені дивним; а тепер, коли я побачив усе зблизька, у мене з'явилася надія на порятунок. Треба шукати логіку. Там, де її не вистачає, можливий обман.

— Я не зовсім вас розумію.

— Усе дуже просто, Ватсоне. Уявіть на хвилину себе на місці жінки, що, спокійно обміркувавши все заздалегідь, має намір позбутися суперниці. Ви все обдумали. Написали записку. Жертва з'явилася. Зброя у ваших руках. Злочин скоєно. Все зроблено просто-таки майстерно. Скажіть мені: навіщо вам було б, учинивши все так продумано, знехтувати досвідом злочинців? Хіба ви забули б кинути зброю в ставок, щоб заховати її там навіки, і натомість принесли її додому й поклали у власну шафу — туди, де її найлегше відшукати? Навряд чи ваші друзі мають вас за злочинця, Ватсоне, але я все-таки не можу уявити собі, щоб ви вчинили отак по-дурному.

— У момент збудження...

— Ні, ні, Ватсоне, такого я навіть не припускати. Якщо злочин обмірковано заздалегідь, то було обдумане й те, як заховати кінці. Як на мене, це просто непорозуміння.

— Але ж тут потрібно дуже багато чого пояснити!

— Гаразд, спробуймо це пояснити. Варто вам лише змінити точку зору, як саме те, що здавалося доказом вини, стане ключем до розгадки. Наприклад, револьвер. Міс Данбер твердить, що нічого про нього не знає. За нашою новою теорією, цього разу вона каже правду. Виходить, хтось підкинув його у її шафу. Хто ж це був? Хтось такий, що хотів, аби її було звинувачено. Чи не ця особа — справжній злочинець? Як бачите, наші розшуки відразу стали набагато пліднішими.

Ми мушили провести ніч у Вінчестері, бо справу з перепустками ще не було залагоджено; але другого дня вранці, в товаристві містера Джойса Камінґса, адвоката, що мав захищати молоду леді, ми вже були в її камері. З усього, що я про неї чув, я сподівався побачити красуню, але ніколи не забуду того враження, яке міс Данбер справила на мене. Не

було нічого дивного, що славетний мільйонер потрапив під її вплив, бо знайшов у ній щось сильніше від себе, здатне вести за собою. До того ж, поглянувши на її вольове, ясне й водночас ніжне обличчя, я відчув: коли вона й здатна була піти на відчайдушний вчинок, то все одно вроджена шляхетність могла спрямовувати її лише на шлях добра. Це була висока брюнетка гордовитої, величної постави; її темні очі дивилися зворушливо й безпорадно, мов у звірятка, що потрапило в пастку й не знає, як звідти вибратись. Але тепер, коли вона відчула підтримку мого друга, її бліді щоки порожевіли, а в очах зблиснули вогники надії.

— Напевно, містер Нейл Гібсон уже дещо розповів вам про наші стосунки? — запитала вона низьким, схвильованим голосом.

— Так, — відповів Холмс, — але вам не варто вдаватись у гіркі спогади. Побачивши вас, я ладен повірити свідченням містера Гібсона і про ваш вплив на нього, і про ваші стосунки. Але чому ви не сказали про все це на суді?

— Мені здавалося малоімовірним, щоб таке звинувачення можна було довести. Я думала, що коли зачекаю, то все це з'ясується без втручання суду в таємниці життя цієї родини. Тільки тепер я зрозуміла, що справа ця чимдалі заплутується.

— Люба моя леді! — вигукнув Холмс. — Благаю вас, не плекайте марних надій. Містер Камінгс може підтвердити, що зараз усі карти грають проти вас, і ми зробимо все можливе, щоб виграти цю гру. Було б жорстокою облудою вдавати, що вам не загрожує велика небезпека. Допоможіть мені, чим тільки можете, щоб я знав правду.

— Я нічого від вас не приховуватиму.

— Тоді розкажіть нам про ваші справжні стосунки з дружиною містера Гібсона.

— Вона ненавиділа мене, містере Холмсе. Ненавиділа з усією пристрасстю своєї тропічної натури. Вона була жінкою, яка нічого не робить наполовину, і міра її кохання до чоловіка була мірою ненависті до мене. Природно, що вона не розуміла наших стосунків. Я не бажала їй нічого лихого, але вона кохала так палко й безтямно, що навряд чи могла уявити собі, що єдиним моїм бажанням, яке тримало мене під цим дахом, було бажання творити добро. Тепер я бачу, як я помилялася. Ніхто не може осуджувати мене за те, що я, залишившись там, стала причиною нещастя, бо воно, звичайно, все одно прийшло б до цього дому.

— А тепер, міс Данбер, — мовив Холмс, — прошу вас, розкажіть докладно, що сталося того вечора.

— Я можу розказати вам лише те, що знаю сама, містере Холмсе, але не здатна нічого довести. А деякі моменти, до того ж найважливіші, не тільки не можу пояснити, а навіть не знаю, чи можливе таке пояснення.

— Якщо ви повідомите факти, то інші, може, знайдуть їм пояснення.

— Ось як я опинилася того вечора на Торському мості. Уранці я одержала від місіс Гібсон записку. Вона лежала на столі в класній кімнаті, і її, мабуть, залишила там сама господиня. Вона благала мене зустрітися з нею на мості після обіду, — мовляв, має сказати мені щось дуже важливе, — й просила залишити відповідь на сонячному годиннику в садку, бо не хотіла, щоб хтось довідався про нашу таємницю. Я не бачила жодної потреби в такій конспірації, але зробила так, як вона бажала, й погодилася на побачення. Вона просила мене знищити цю записку, і я спалила її в каміні класної кімнати. Вона дуже боялася, що її чоловік, який жорстоко повадився з нею — і за що я часто дорікала йому, — дізнається про нашу зустріч.

— Проте вона дбайливо зберегла вашу відповідь?

— Так. Я була здивована, коли почула, що вона, вже мертва, стискала цидулку в руці.

— І що ж сталося далі?

— Я прийшла, як і обіцяла. Коли я підходила до мосту, вона чекала на мене. Тільки тоді я відчула, як ця бідолашна жінка ненавидить мене. Вона немовби збожеволіла — хоч я гадаю, що вона завжди була надзвичайно підступна, як це трапляється з божевільними. Як іще вона могла щодня дивитись на мене, як не з лютою ненавистю в душі? Я не можу повторити того, що вона сказала тоді мені. Вона вихлюпнула всю свою дику лютю у жакливих, запальних словах. Я не відповідала їй, бо не могла. На неї страшно було дивитися. Я затулила вуха руками й кинулася геть. Коли я тікала, вона ще стояла там, біля входу на міст, і сипала мені вслід прокльони.

— Де її потім знайшли?

— За кілька ярдів від того місця.

— І, хоч її було вбито невдовзі після того, як ви побігли геть, ви не чули пострілу?

— Ні, я нічого не чула, містере Холмсе. Я була така схвильована й перелякана від цього страшного спалаху гніву, що мерщій кинулася до своєї кімнати й довго нічого не помічала довкола себе.

— Отже, ви кажете, що повернулися до своєї кімнати. Чи виходили ви з неї до наступного ранку?

— Так, коли знялася тривога, я вибігла разом з усіма.

— Чи бачили ви містера Гібсона?

— Так, бачила саме в ту мить, коли він повернувся з мосту й викликав лікаря і поліцію.

— Він не здався вам схвильованим?

— Містер Гібсон — міцна, вольова людина. Не думаю, що він коли-небудь відверто виявляє свої почуття. Але я надто добре знаю його, тож помітила, що він був глибоко схвильований.

— Тепер перейдемо до найважливішого. До того револьвера, який знайшли у вашій кімнаті. Чи бачили ви його раніше?

— Ні, присягаюся, що ні.

— Коли його знайшли?

— Уранці другого дня, під час обшуку.

— Серед вашого одягу?

— Так, на дні моєї шафи, під сукнями.

— Ви не могли б сказати, як довго він там лежав?

— Учора вранці його там не було.

— Звідки ви знаєте?

— Я саме прибирала тоді шафу.

— Зрозуміло. Хтось зайшов до вашої кімнати й поклав туди револьвер, щоб звинуватили вас.

— Мабуть, що так.

— Коли ж?

— Це могло статися лише під час обіду або тоді, коли я була з дітьми в класній кімнаті.

— Тоді, коли ви знайшли записку?

— Так, або й трохи пізніше.

— Дякую, міс Данбер. Чи можете ви ще чимось допомогти мені в моєму розслідї?

— Гадаю, що ні.

— На поруччї мосту є слід удару — свіжа щербина, якраз навпроти того місця, де лежало тіло. Чи можете ви пояснити це?

— Мабуть, це просто збіг.

— Дивно, міс Данбер, дуже дивно. Чому ж вона з'явилася саме під час трагедії й на тому самому місці?

— Що ж могло залишити цей слід? Хіба що якийсь сильний удар.

Холмс не відповів. Його блїде, напружене обличчя несподівано набрало якогось байдужого, очужілого виразу: я знав, що в цю мить його розум осяяв геніальний здогад. Це було так помітно, що ніхто з нас не наважився заговорити, і ми всі — адвокат, міс Данбер і я — сиділи й уважно дивилися на нього в цілковитій тиші. Раптом мій друг підхопився, тремтячи від нервової напруги й жадоги негайної дії.

— Ходімо, Ватсоне, ходімо! — вигукнув він.

— Що сталося, містере Холмсе?

— Нічого, люба моя леді. Я ще напишу вам, містере Камінґсе. З ласки богині правосуддя я розплутаю справу, що прогримить на всю Англію. Ви, міс Данбер, дістанете від мене звістку завтра, а поки що можу запевнити вас, що хмари розвіюються і світло правди, на моє сподівання, проб'ється крізь них.

Дорога з Вінчестера до Торської садиби тривала недовго, проте я не міг дочекатися, коли ми нарешті приїдемо; Холмсові ж, як я бачив, вона здавалася нескінченною — він не міг усидіти на місці й увесь час ходив по купе вагона або тарабанив пальцями по лаві. Коли ми вже під'їздили, він раптом сів навпроти мене — ми взяли купе на двох у вагоні першого класу — і, поклавши руку мені на коліно, зазирнув в очі бешкетливим, наче в бісеняти, поглядом.

— Ватсоне, — сказав він, — здається, ви взяли з собою в цю подорож зброю.

Я зробив це скоріше заради нього, бо він мало турбувався про власну безпеку, коли заглиблювався в якусь загадку, тож мій револьвер не раз ставав нам у пригоді. Я нагадав йому про це.

— Так, так, я трохи неуважний у таких справах. То ваш револьвер тут?

Я дістав з кишені штанів свій невеличкий, але зручний револьвер. Холмс відкрив замок, висипав набої й пильно його оглянув.

— Важкий, справді важкий... — сказав він.

— Авжеж, солідна штучка.

Він на хвилину замислився.

— Знаєте, Ватсоне, — сказав він, — мені здається, що ваш револьвер скоро матиме прямісіньке відношення до розкриття цієї таємниці.

— Любий мій Холмсе, ви жартуєте!

— Ні, Ватсоне, я кажу цілком серйозно. Нам треба провести дослід. Якщо він буде вдалий, то все з'ясується. І результати залежатимуть від поведінки цього маленького револьвера. Один набій — геть. Решту п'ять покладемо назад і поставимо на запобіжник. Отак! Це збільшить вагу і краще відтворить подію.

Я зовсім не уявляв собі, що в нього на думці; а він нічого мені не казав і замислено сидів, поки ми не дісталися невеличкої гемпширської станції. Там ми найняли стару двоколку і за чверть години були вже в нашого приятеля, сержанта Ковентрі.

— Ви знайшли ключ до розгадки, містере Холмсе? Де ж він?

— Усе залежатиме від поведінки револьвера доктора Ватсона, — відповів мій друг. — Ось він. Тепер скажіть, сержанте, чи знайдеться у вас десять ярдів мотузка?

У сільській крамниці ми роздобули клубок міцного мотузка.

— Гадаю, це все, що нам знадобиться, — мовив Холмс. — А тепер, якщо ваша ласка, ходімо на те місце, і я сподіваюся, що це буде остання частина нашої подорожі.

Сонце сідало, і його проміння перетворювало довколишні гемпширські болота на чудову осінню картину. Сержант дибав поряд, раз у раз недовіжливо позираючи на мого друга, немовби сумнівався у його

здоровому глузді. Коли ми наблизилися до місця злочину, я помітив, що Холмс попри звичний зовнішній спокій глибоко схвилюваний.

— Так, — сказав він у відповідь на моє зауваження, — ви бачили, як я припустився помилки, Ватсоне. В мене є чуття до таких речей, але вряди-годи воно мене підводить. Здогад промайнув у моєму мозку ще у вінчестерській тюрмі, але в тому й вада надто енергійного розуму, що він часто наводить на хибний слід. І все ж таки, все ж таки... Гаразд, Ватсоне, спробуймо.

Поки ми йшли, він устиг прив'язати один кінець мотузка до руків'я револьвера. Нарешті ми дісталися місця трагедії. З допомогою полісмена Холмс ретельно позначив місце, де лежало тіло вбитої. Потім знайшов у вересових кущах великий камінь, обв'язав його іншим кінцем мотузка й перекинув через поруччя мосту так, щоб камінь вільно гойдався над водою. Тоді, тримаючи револьвер у руці, став на фатальному місці, на деякій відстані від краю мосту — так, що мотузок натягся між револьвером — з одного боку і важким каменем — з іншого.

— Готово! — вигукнув він.

Відтак він підніс револьвер до голови і розтулив пальці. Тієї ж миті револьвер під вагою каменя злетів у повітря, важко вдарився об поруччя й зник у воді. Не встиг він зануритись, як Холмс уже стояв біля поруччя навколішки; вигук задоволення дав нам зрозуміти, що все сталося так, як він і сподівався.

— Чи може щось бути кращим доказом? — сказав він. — Гляньте-но, Ватсоне, ваш револьвер розв'язав загадку! — І показав на іншу щербину, що з'явилася на нижньому краї поруччя, такого самого розміру, як і перша.

— Ми заночуємо в заїзді, — провадив він, підвівшись і позирнувши на враженого сержанта. — Ви, звичайно, кинете гак і легко дістанете

револьвер мого друга. Поруч із ним знайдете інший револьвер, мотузок і грузило, за допомогою яких ця мстива жінка намагалася приховати свій злочин і звинуватити в убивстві невинну людину. Можете сказати містерові Гібсону, що я зустрінуся з ним уранці, й тоді ми вживемо заходів для виправдання міс Данбер.

Пізно ввечері, коли ми сиділи і смоктали люльки в сільському заїзді, Холмс коротко описав мені все, що сталося.

— Боюся, Ватсоне, — почав він, — що коли ви додасте до своїх записів історію з загадкою Торського мосту, то не помножите цим моєї слави. Моїй думці забракло швидкості й того поєднання уяви з реальністю, що складає основу мистецтва детектива. Мушу признатися, що та щербина на поруччі могла з самого початку стати ключем до розв'язки. Мені соромно, що я не прийшов до неї відразу.

Слід визнати, що ця нещасна жінка була надзвичайно хитра, тож розгадати її задум було не так уже й просто. Не знаю, чи траплялося нам у наших пригодах щось загадковіше за те, на що може наштовхнути жінку нестямне кохання. Вона ніяк не могла змиритися з тим, що міс Данбер — її суперниця і в фізичному, і в духовному розумінні. Безперечно, вона вважала цю безневинну дівчину причиною всіх образ із боку чоловіка, який намагався таким чином приборкати надто вже палке жінчине кохання. Спочатку вона хотіла накласти на себе руки. Потім вирішила вчинити це так, щоб завдати страждань ще й своїй суперниці.

Ми можемо чітко простежити кожен її вчинок, і всі вони свідчать про її надзвичайну підступність. Дуже майстерно було "витягнуто" в міс Данбер записку, за якою саме вона обрала місце для злочину. Прагнучи це підкреслити, міс Гібсон трохи перестаралася, затиснувши той папірець у своїй руці. Вже саме це могло викликати мої підозри ще раніше.

Потім вона взяла один із револьверів свого чоловіка, — той має їх удома цілий арсенал, — і тримала його в себе. Такий самий револьвер

вона заховала вранці в шафі міс Данбер, розрядивши перед тим один набій, що легко було зробити в лісі, не привернувши нічиєї уваги. Тоді вона придумала хитрий спосіб, як знищити зброю, і задля цього прийшла на міст. Коли з'явилася міс Данбер, вона зібралася на останній силі й вихлюпнула на неї всю свою ненависть, а потім, коли та була вже далеко, здійснила свій жахливий задум. Тепер усі ланки на своїх місцях і ланцюг цілковито з'єднано. Газети можуть запитувати, чому одразу не обшукали дно ставу, але всі вони мудрі опісля. В усякому разі, такий величезний, зарослий очеретом став не так уже й легко прочесати, не знаючи до ладу, де й що слід шукати.

Що ж, Ватсоне, ми допомогли прекрасній жінці і водночас грізному чоловікові. Якщо в майбутньому вони об'єднають свої зусилля, — що досить імовірно, — то фінансовий світ може вважати, що містер Нейл Гібсон дечого навчився в школі, де скорбота дає нам уроки земного життя.